

ARMOEDE IS OOK
LOKAAL
DE LOKALE
ARMOEDEBAROMETER
BOOM

DECENNIUMDOELEN
Geef armoede geen kans

EEN DECENNIUM ARMOEDIG BELEID

Waarom een lokale armoedebaarometer?

Gemeenten en steden krijgen een steeds belangrijkere rol in de strijd tegen armoede. Zij staan immers, samen met het middenveld en verschillende welzijnsactoren, vooraan in het lokale veld. Daar vinden ze onder hun bewoners gezinnen die leven in of nabij armoede en gezinnen die nood hebben aan versterking, hulp of begeleiding. Zij staan ook vooraan om geconfronteerd te worden met nieuwe noden, doelgroepen en sociale risico's.

Het OCMW-decreet en het decreet lokaal sociaal beleid plaatsen bijgevolg de gemeente, het OCMW of binnenkort de sociale dienst van de gemeente, centraal in een netwerk van organisaties die één voor één vertrekken van de uitbouw van de rechten van de mens.

De decentralisering van het welzijns- en meer bepaald het armoedebestrijdingsbeleid gebeurt binnen een brede beweging waarbij lokale besturen meer verantwoordelijkheden krijgen. Ook op andere beleidsdomeinen worden gemeenten geconfronteerd met nieuwe opdrachten. In vergelijking met Nederland of het Verenigd Koninkrijk gaat dit in België nog niet zo ver. In die en andere landen zijn lokale besturen dé organisator van het sociaal beleid. Dit gaat vaak gepaard met een besparingsoperatie voor de hogere overheden, met alle gevolge van dien voor het lokaal sociaal beleid. De Vlaamse decentralisering verloopt –voorlopig?— anders.

Meer bevoegdheden veronderstelt ook meer beleid. De uitdaging voor de Vlaamse gemeenten en steden is dan ook het uittekenen van een armoedebestrijdingsbeleid.

Eén zijde van die uitdaging is dat gemeenten heel wat moeten ondergaan waar ze zelf geen vat op hebben. Want het zijn niet zij die verantwoordelijk zijn voor complexe situaties die veelal het resultaat zijn van mondiale ontwikkelingen, zoals de toenemende globalisering, de economische crisis en de toenemende migratie- en vluchtelingenstromen. De lokale overheden zijn ook niet verantwoordelijk voor het Vlaamse of federale beleid rond bijvoorbeeld minima, werkloosheidsuitkeringen, de kostprijs van energie en water, het woonbeleid, ... Maar ze dragen er wél de gevolgen van.

De andere zijde van de uitdaging is dat gemeenten wél een beleid kunnen voeren: een sociaal woonbeleid, toegankelijke scholen, voldoende kinderopvang, een inclusief leefloonbeleid, een outreachende werking, een sociaal energiebeleid, samenwerking met armoedeorganisaties, middenveld en welzijnsactoren, ... Kortom, gemeenten kunnen een breed armoedebestrijdingsbeleid ontwikkelen, uitbouwen en financieren.

Meer bevoegdheden veronderstellen ook meer middelen. Deze komen van Vlaanderen en de federale overheid, maar komen ook van de eigen belastingen. Een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid houdt dan ook een inkomsten- en uitgavenbeleid in dat kiest voor armoedebestrijding en meer welzijn.

Een lokale armoedebaarometer helpt gemeenten bij het maken van die keuzes.

Een lokale armoedebaarometer

De Armoedebaarometer van Decenniumdoelen vormt de basis van de lokale armoedebaarometer. Deze lokale armoedebaarometer bevat eveneens lokale decenniumdoelen: elke gemeente helpt mee de armoede in Vlaanderen of België te halveren op 10 jaar tijd.

De lokale armoedebaarometer omvat drie decenniumdoelen: de halvering van de kinderarmoede; de halvering van de werkloosheid en het bereiken van het sociaal objectief m.b.t. sociale woningen. Deze drie decenniumdoelen worden verder uitgewerkt met andere grafieken. Hiermee kan elke gemeente een daadkrachtig armoedebestrijdingsbeleid uitwerken.

We vergelijken enkel binnen de gemeente. Vergelijking tussen gemeenten is immers moeilijk. Gemeenten verschillen net teveel van elkaar, zelfs binnen de 15 clusters van de Belfius-indeling. Hoe kan je Aalst met bijvoorbeeld Turnhout vergelijken? Beiden zitten in dezelfde cluster, maar beide steden verschillen hemelsbreed van elkaar. De vraag is dus, wat is de meerwaarde van de vergelijking? Zeker omdat gemeenten heel wat moeten ondergaan. Bovendien spelen de lokale omstandigheden soms een grote rol: sommige gemeenten hebben omwille van hun woonpatrimonium (19^e -eeuwse arbeidersbuurten) een goedkoper huurbestand en hierdoor meer lagere inkomensgroepen.

Gemeenten zijn binnen bepaalde grenzen zelf verantwoordelijk voor een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid. De lokale armoedebaarometer helpt gemeenten, armoedeorganisaties en middenveld om die verantwoordelijkheid te duiden en te sturen. De lokale armoedebaarometer is een actie-instrument waarmee het politieke debat over een eigen armoedebestrijdingsbeleid kan gevoerd worden.

In tegenstelling tot de Armoedebaarometer is de lokale armoedebaarometer niet allesomvattend. Er ontbreken namelijk heel wat gegevens over de lokale gezondheid, de geletterdheid, de participatie van mensen die leven in of nabij armoede, ... Dit gebrek is een pleidooi voor een nog gedetailleerdere gegevensverzameling. Als gemeenten meer bevoegdheden krijgen, dan moeten ze ook hun beleid kunnen monitoren. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen lokale, Vlaamse en federale overheden.

Decenniumdoelen

Jos Geysels

Voorzitter Decenniumdoelen

Michel Debruyne

Coördinator Decenniumdoelen

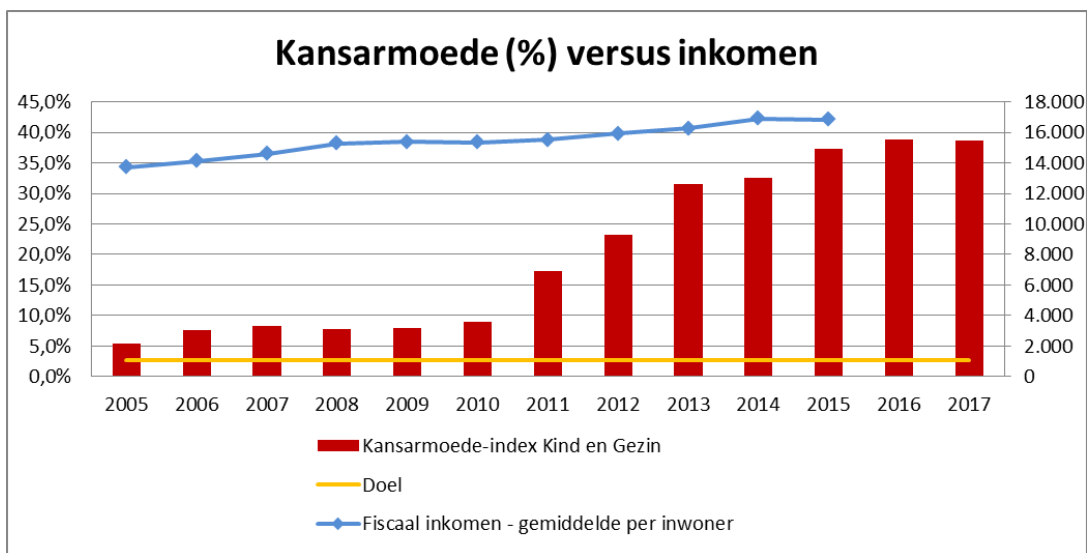
Decenniumdoelen is een samenwerking tussen Netwerk tegen Armoede, Welzijnszorg, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, SAM, ABVV, ACV, ACLVB, Christelijke Mutualiteiten, Socialistische Mutualiteiten, UitdeMarge, Minderhedenforum, Beweging.net en wordt ondersteund door CERA

De lokale armoedebarmeter van Boom

1. Armoede versus inkomen

De belangrijkste indicator om de lokale armoede te meten is de kansarmoede-index van Kind en Gezin. De Europese armoede-indicatoren die Vlaanderen en België gebruiken zijn niet te vertalen naar het lokale niveau. De Kind en Gezin-indicator vertelt ons enkel over de armoede bij gezinnen met jonge kinderen. Deze indicator vertelt dus niet over armoede bij gezinnen met oudere kinderen of gepensioneerde gezinnen. We moeten deze indicator met andere combineren.

Toch is deze Kind en Gezin-indicator zeer belangrijk. Deze indicator geeft ons een inzicht in hoe armoede de komende jaren zal evolueren: een stijgende of dalende evolutie vertelt ons iets over de dalende of groeiende armoede. Helaas is wie als kind armoede kent, vaak gedoemd om later ook armoede te kennen.

Het armoede-doel voor Boom ligt op 2,7%; dit betekent een halvering van de Kind en Gezin-armoede in 2005. De Kind en Gezin-indicator voor Boom toont sinds 2005 een stijgende trend tot 39%. Vooral vanaf 2010 stijgt de kansarmoede zeer sterk. In vergelijking met 2005 leven zeven keer meer gezinnen met jonge kinderen in armoede.

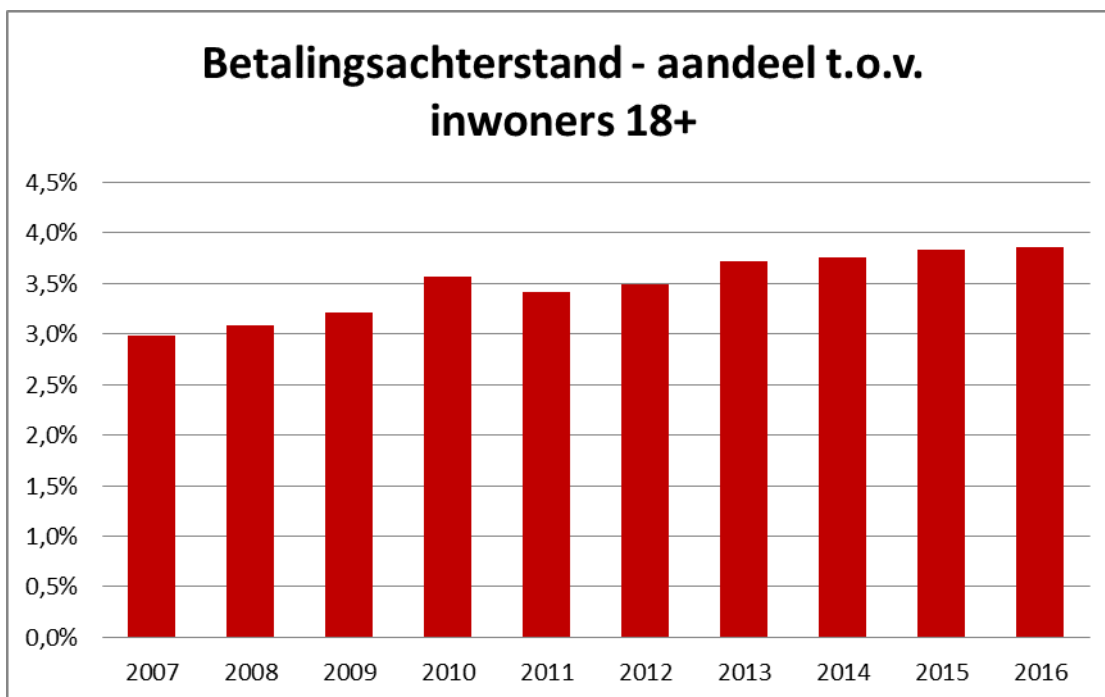
De Kind en gezin-indicator meet de armoede onder gezinnen met pasgeboren kinderen en heel jonge gezinnen. De indicator vlakkt de armoede af door telkens het gemiddelde van drie jaar te nemen. Zo worden grote incidentele wijzigingen opgevangen.

De tendens in Boom is alarmerend. Maar liefst 4 op de 10 gezinnen met jongere kinderen leeft in armoede en dat aantal blijft stijgen.

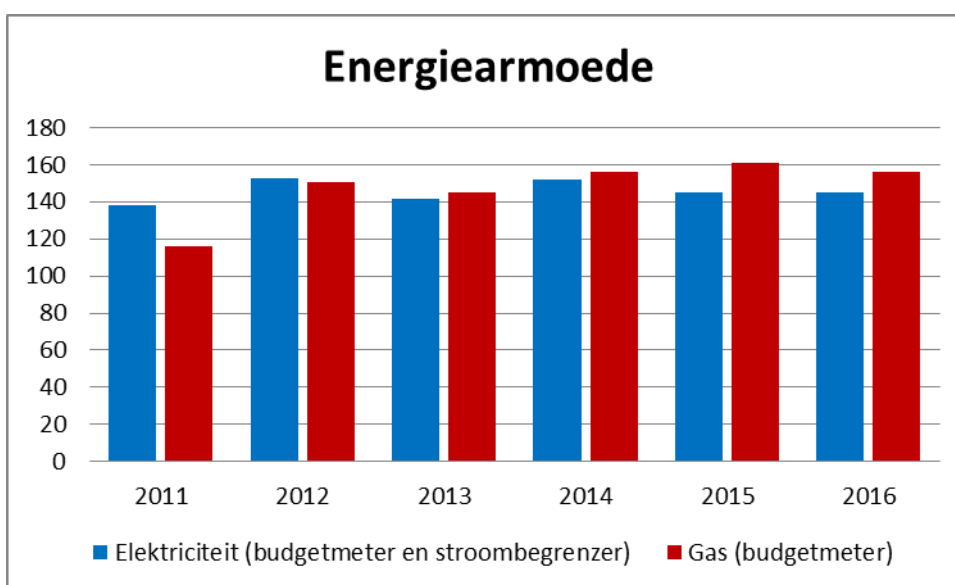
De Kind en Gezin-indicator biedt een blik op de toekomst van de armoede in Boom (en Vlaanderen). Meer en meer kinderen worden geboren in armoede. Dit bepaalt meer dan andere zaken hun leven. Binnen 15 jaar zijn de jongeren geboren tussen 2011 en 2015 ongeveer 18 jaar en hebben ze weinig kans om nog uit de armoede te geraken.

We vergelijken de Kind en Gezin-indicator met de evolutie van het fiscaal inkomen van Boom. De fiscale ontvangsten stijgen van 13.723 euro in 2005 tot 16.833 in 2015. De kinderarmoede stijgt sneller dan het fiscaal inkomen. De stijgende trend van het fiscaal inkomen duidt op de voldoende inkomsten van de gemeente om een armoedebestrijdingsbeleid te voeren.

De Kind en Gezin-indicator biedt één beeld van armoede in de gemeente Boom. Een andere indicator is de betalingsachterstand. Deze indicator geeft ons een beeld van de omvang van de armoede of het armoederisico in Boom.

We hebben enkel gegevens vanaf 2007 t.e.m. 2016. De trend is stijgend van 3,0% in 2007 tot 3,9% in 2016. Een toename van bijna een percentagepunt is meer dan zorgwekkend: elk jaar zijn er enkele gezinnen meer die het moeilijker hebben om hun facturen te kunnen betalen.

Als we kijken naar de energiearmoede, krijgen we een ander beeld. De volgende grafiek geeft de evolutie weer van zowel de gas- als de elektriciteitsarmoede. Het aantal actieve budgetmeters voor elektriciteit met stroombegrenzer stijgt van 138 naar 145. Het aantal actieve budgetmeters voor gas stijgt sterker: van 116 naar 156. Beide grafieken tonen een beeld van heel wat gezinnen die in de kou, in het donker of met ernstige achterstal moeten leven.

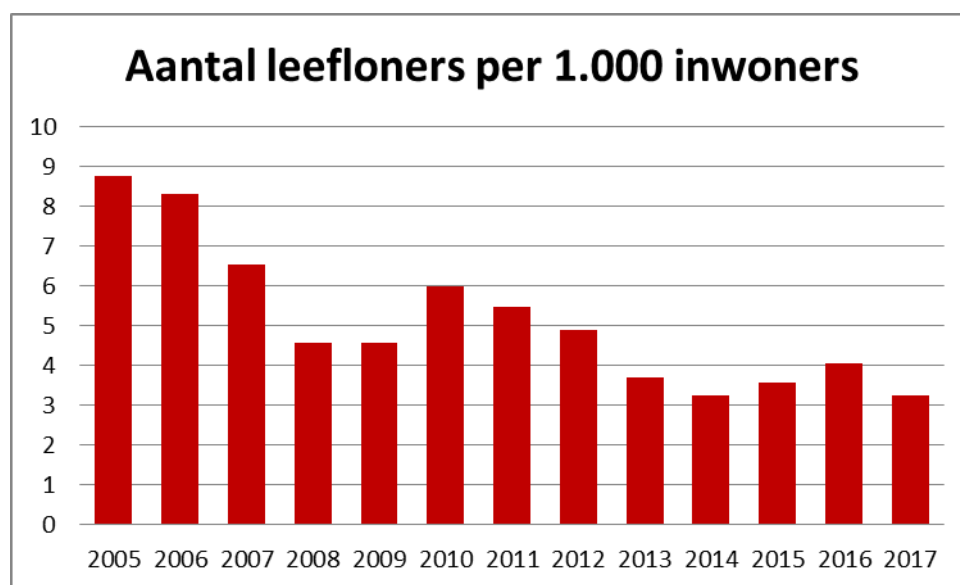
Dat de energiearmoede heel wat minder snel stijgt dan de kansarmoede, geeft een mogelijk beeld van hoe Boom armoede aanpakt. De werking van de Lokale Adviescommissie is hier bepalend. De LAC moet immers voorkomen dat gezinnen afgesloten worden van elektriciteit, gas of water of zoekt naar een oplossing voor heraansluiting. Momenteel werken de LAC's in Vlaanderen op zeer uiteenlopende manieren: OCMW's geven een eigen invulling aan de LAC-werking, afhankelijk van hun beleidskeuzes, hun visie op hulpverlening, het aantal personeelsleden ... De evolutie van het aantal budgetmeters is tekenend. Een energiearmoedebeleid zou nog meer impact moeten hebben op de cijfers.

Met deze drie indicatoren kunnen we een beeld schetsen van de armoede in Boom: armoede stijgt snel en sterk. Meer en meer gezinnen geraken in financiële nood. Dit uit zich ook in energiearmoede. De kinderarmoede blijft ook onrustwekkend stijgen. Deze indicator geeft ons een blik op de toekomst: een groeiende duale samenleving ontwikkelt zich in Boom.

2. Wie is arm?

Bovenstaande grafieken geven een indicatie van de armoede te Boom. De volgende twee geven een beeld van wie er in armoede leeft.

De eerste grafiek geeft een beeld van de evolutie van het aantal leefloners te Boom. Sinds 2006 stellen we een dalende trend vast tot 2009. Na een stijging in 2010, stellen we opnieuw een dalende trend vast. We komen van 8,77 per duizend inwoners in 2005 naar 3,26 per duizend in 2017.

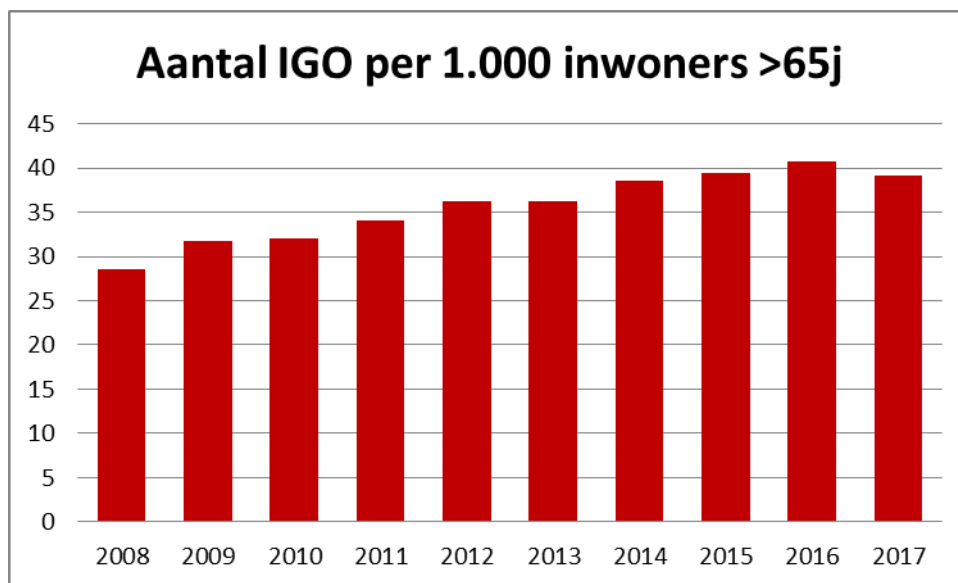

58 gezinnen moesten in 2017 leven van een armzalig leefloon. Dat klinkt weinig, maar is slechts een topje van de ijsberg.

De vraag is: welk beleid voert de gemeente Boom voor deze gezinnen? Is dit een genereus beleid of ...?

De tweede grafiek geeft ons een zicht op de evolutie van het aantal arme ouderen. Boom kent heel wat meer ouderen die met een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) moeten leven. De grafiek vertoont een duidelijke stijgende lijn tussen 2008 en 2016: van 28,6 naar 40,8 per duizend inwoners van 65 jaar of ouder. Daarna zien we een daling tot 39,2 in 2017. In 2017 zijn er 126 ouderen die moeten overleven met een armzalige IGO.

Heeft de gemeente Boom een verklaring voor deze opmerkelijke stijging? Ook hier rijst de vraag welk beleid de gemeente Boom voert voor deze groep ouderen.

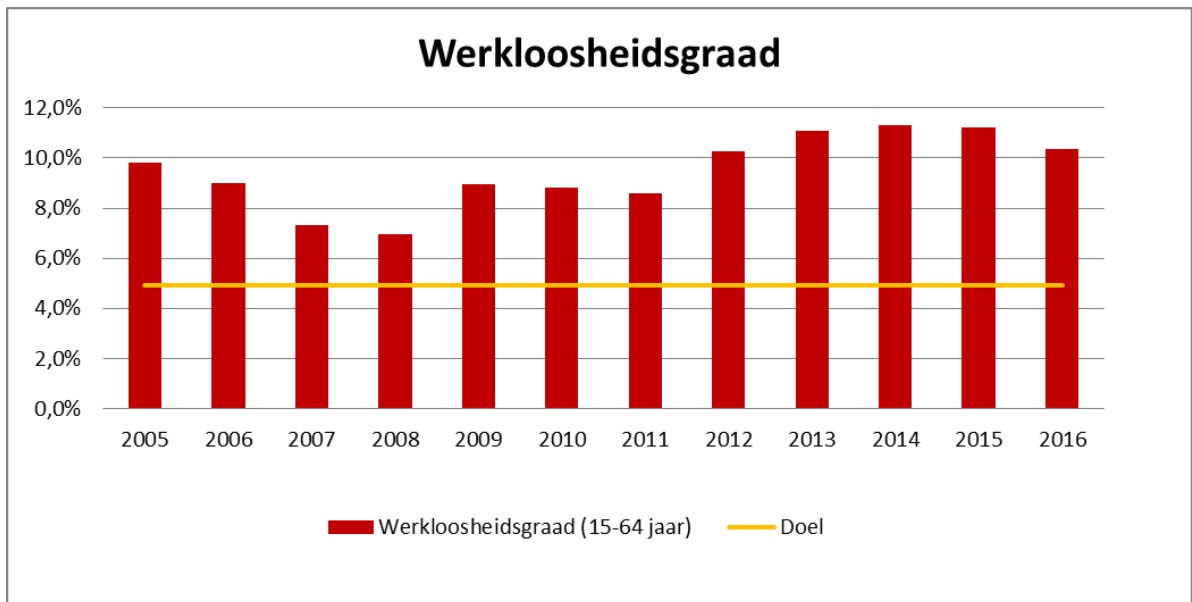

Wie is arm? De bovenstaande grafieken geven een indicatie: vooral oudere personen en mensen met een leefloon leven met een armoederisico of onder de armoedegrens.

3. Wie werkloos is, is meestal arm

Naast gepensioneerden en leefloners leven personen die lang werkloos zijn vaak in armoede. De recente federale maatregelen die langdurige bestrafpen, duwen mensen in de armoede. Of deze bestraffing mensen helpt is echter geen uitgemaakte zaak. Integendeel, hoe harder gezinnen moeten proberen te overleven, hoe moeilijker het wordt om er uit te geraken¹.

De werkloosheidscijfers voor Boom zijn teleurstellend. De werkloosheidsgraad daalde wel van 2005 tot 2008, maar steeg vervolgens tot 11,3% in 2014. Sinds 2015 daalt ze langzaam. Het doel is vastgelegd op 4,9%. De werkloosheidsgraad blijft anno 2016 5,5 procentpunt verwijderd van het doel.

Wie zijn de werklozen in Boom? We hebben er een zicht op voor 2015: in Boom is 9,1 % van de personen van EU-afkomst werkloos. Voor Europese niet-EU-landen is dat 21,3%, voor andere landen 13,5% en voor personen uit Turkije en de Maghreb-landen 15,6%.

De werkloosheid blijft hoog in Boom. Het doel werd nooit bereikt. Integendeel, de werkloosheidsgraad ligt in 2016 hoger dan in 2005. Heel wat personen met een migratie-achtergrond zijn werkloos.

Heeft Boom een beleid gericht op deze verschillende groepen?

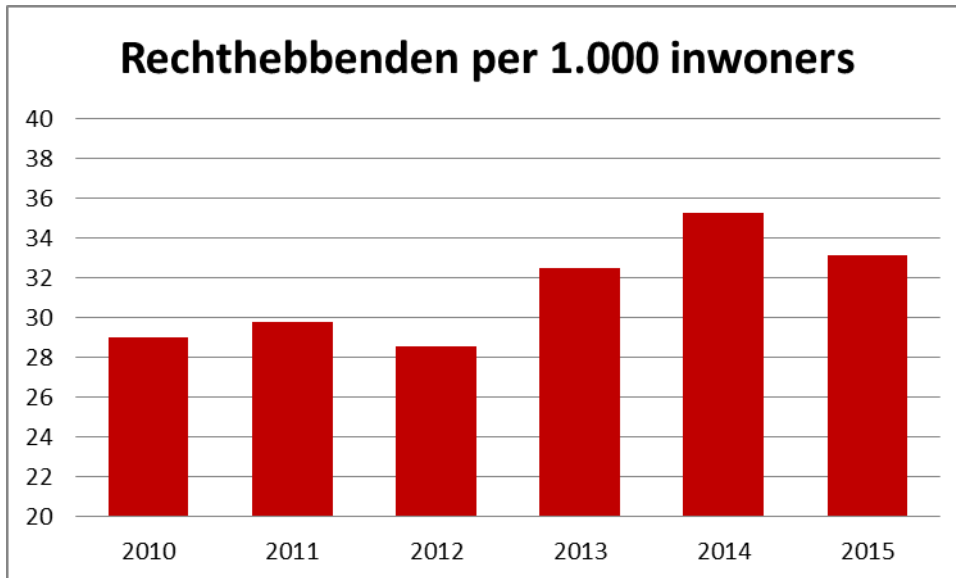
4. Gezondheid

Wie arm is, is ziek of wie langdurig ziek is, is arm. Wie extra zorg nodig heeft, heeft meer middelen nodig om deze te bekostigen. Hiervoor heeft Vlaanderen onder meer de zorgverzekering ingevoerd. De zorgverzekering bekijkt enkel de graad van de nodige zorg. Wie extra zorg nodig heeft kan rechthebbend zijn voor een maandelijkse zorgpremie.

De zorgpremie geeft m.a.w. geen indicatie of mensen met zorg in armoede leven. Ze duidt enkel het aantal rechthebbenden aan die extra ondersteuning nodig hebben: de zorgpremie helpt hen hierbij.

Het aantal rechthebbenden op een zorgpremie geeft wel een duiding welk welzijnsbeleid de gemeente Boom moet voeren. De grafiek vertoont een stijgende lijn van 29,0 in 2010 tot 35,3 in 2014. In 2015 daalt het cijfer tot 33,1 promille of 582 personen in Boom die een zorgpremie ontvangen.

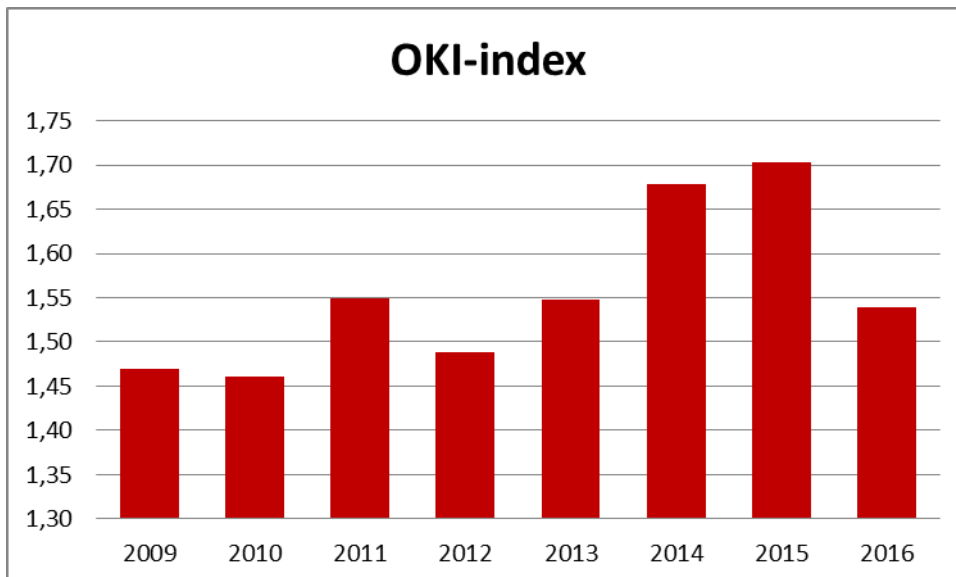
Personen met een IGO kunnen een zorgpremie ontvangen. Beide grafieken moeten dan ook samen gelezen worden. De zorgpremie kan voor veel ouderen een belangrijk verschil uitmaken. De vraag is of Boom een beleid voert voor deze groepen?

5. Onderwijs

Onderwijs was in de vorige eeuw de grote gelijkmaker. Dankzij (de democratisering van) het onderwijs is er een serieuze sociale mobiliteit op gang gekomen. Onderwijs die alle jongeren een kans geeft is ook vandaag meer dan belangrijk.

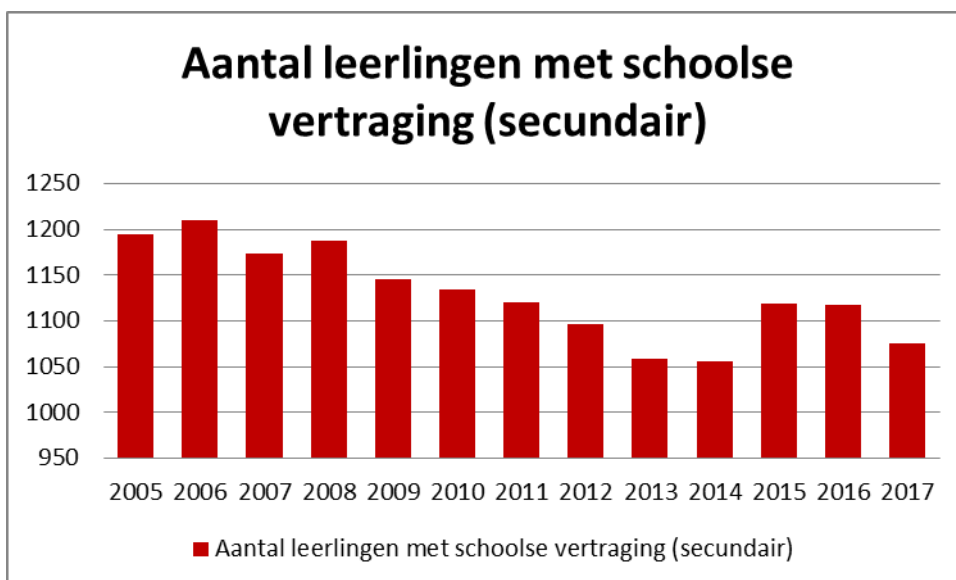
De Kind en Gezin-kinderarmoede-indicator toont voor Boom een onrustwekkende trend. Stijgende kinderarmoede zal op termijn impact hebben op de schoolresultaten. We kunnen verwachten dat de jonge kinderen die vandaag in armoede opgroeien, morgen met achterstand of zelfs zonder diploma de school verlaten. We kunnen verwachten dat deze jongeren morgen de waterval in het onderwijs meemaken. Boom heeft er dan ook alle belang bij om een inclusief onderwijsbeleid te voeren.

Vlaanderen heeft een onderwijsarmoede-indicator ontwikkeld: de OKI-Indicator. Deze wordt berekend als het aantal van de 4 leerlingenkenmerken (Thuis taal niet-Nederlands, Laag opleidingsniveau van de moeder, Ontvangen van een schooltoelage, Wonend in een buurt met hoge mate van schoolse vertraging) waaraan de leerlingen voldoen, gesommeerd voor alle leerlingen, en vervolgens gedeeld door het totaal aantal leerlingen. De OKI is bijgevolg een cijfer tussen 0 en 4. Hoe hoger, hoe meer kans op kansarmoede.

De OKI-index voor Boom stijgt van 1,47 in 2009 tot 1,7 in 2015 waarna ze terugvalt tot 1,54 in 2016. Die daling is hoopgevend. De vraag is echter of deze daling zich zal voortzetten gezien de Kind en Gezin-indicator.

Een andere indicator is het aantal leerlingen met schoolse achterstand. Deze indicator vertoont een ander beeld: over de getoonde periode daalt het aantal met 120. De vaststelling is wel dat in 2017 1075 jongeren de school met 2 jaar achterstand verlaten. Dit zijn allen jongeren die het moeilijk zullen hebben op de arbeidsmarkt en bijgevolg gemakkelijker in armoede terecht kunnen komen.

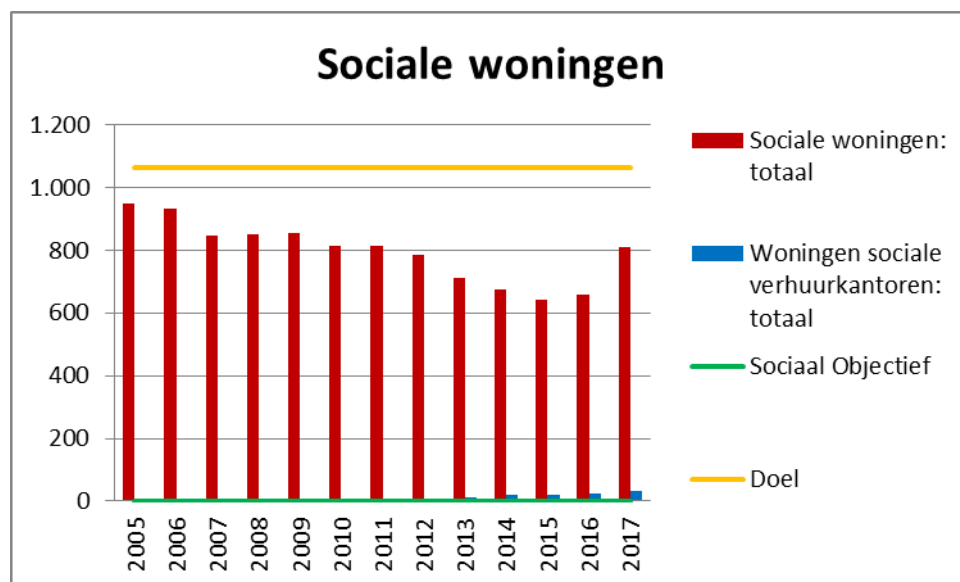
Belangrijk is de vaststelling dat jongeren die Nederlands niet als thuistaal hebben, veel vaker een schoolse achterstand oplopen: 15% tegenover 7,6% van de jongeren die Nederlands als thuistaal hebben.

De Kind en gezin-indicator geeft aan dat deze groep nog verder kan stijgen. Heel wat kinderen worden geboren in armoede of zijn jong in armoede. Deze groep stijgt jaar na jaar. Vooral kinderen die moeders hebben met een migratieachtergrond worden getroffen. Ruim 3 op 5 van deze kinderen

leven in kansarmoede. De uitdaging voor Boom is dan ook helder: een inclusief schoolbeleid is dringend nodig.

6. Wonen

Wonen is het domein bij uitstek waar een stad of gemeente een verschil kan maken. Een gemeente maakt via haar ruimtelijk beleid en via haar woonbeleid een wezenlijk verschil: een sociaal woonbeleid helpt gezinnen uit armoede.

Vlaanderen heeft voor alle gemeenten een sociaal objectief vastgelegd. Dit sociaal objectief voor Vlaanderen is echter 25.000 sociale woningen lager dan het Decenniumdoel. Het is met andere woorden een bescheiden doel. Voor de gemeente Boom ligt het Decenniumdoel op 1.064 met inbegrip van sociale verhuurkantoorwoningen.

Het aantal sociale woningen daalde tussen 2005 en 2015 met ruim 300. In 2017 klom het terug tot 812, maar blijft daarmee onder de nulmeting van 2008, en ver verwijderd van het decenniumdoel. Amper te zien op de grafiek is het aantal sociale verhuurkantoorwoningen. In 2010 is men gestart met 2 woningen om in 2017 te eindigen op een luttel 31 woningen. SVK-woningen zijn een druppel op een hete plaat. Met deze bijgeteld blijft Boom in 2017 252 woningen verwijderd van het Decenniumdoel.

Het beleid van de gemeente Boom tijdens de voorgaande jaren is duidelijk gericht op een afbouw van het aantal sociale woningen. Nochtans blijkt uit bovenstaande grafieken duidelijk dat er nood is aan meer sociale woningen. Dit blijkt ook als we kijken naar het aantal huurders die meer dan 30% van hun inkomen moeten besteden aan woonlasten. 55% van de huurders dragen een te zware woonlast.

Ook hier heeft Boom een belangrijke uitdaging: sociale woningen zijn een belangrijk instrument in de strijd tegen armoede. Meer sociale woningen zijn nodig om gezinnen uit armoede te halen.

7. Uitdagingen voor Boom

Net zoals andere gemeenten staat Boom voor heel wat uitdagingen. De lokale armoedebaarometer legt de grote uitdagingen bloot.

De kansarmoede is alarmerend gestegen tot 39%. Dat is 7 keer hoger dan in 2005. Dit vertaalt zich de komende jaren in armoede op school, jongeren met schoolse achterstand en op lange termijn werkloosheid.

Gemeenten kunnen een beleid voeren gericht op kinderarmoede: de gezinnen opsporen, begeleiden, een menswaardig bestaan geven en een schoolbeleid voeren dat rekening houdt met kinderarmoede.

Uit de bovenstaande grafieken en cijfers blijkt ook het hoog aantal mensen met een migratieachtergrond dat rond de armoedegrens leeft. In vergelijking met personen geboren in België hebben zij een veel grotere kans op werkloosheid, op schoolse achterstand (1 op 7), en op kinderarmoede (3 op 5).

Een integratiebeleid en een antidiscriminatiebeleid gaan hand in hand. Dit is ook voor Boom een uitdaging.

Ook heel wat gezinnen van Belgische origine leven in armoede: kansarmoede stellen we immers vast bij 1 op 5 kinderen met een moeder van Belgische origine! Werkloosheid ligt de voorbije jaren constant boven de 10% in Boom, de betalingsachterstand stijgt jaar na jaar en energiearmoede blijven eveneens constant hoog. Het aantal leefloners daalt fors, maar het aantal ouderen met een IGO stijgt. Het sociaal beleid van Boom kan een tandje bijsteken.

Het sociaal en integratiebeleid kan zeer effectief zijn: het helpt mensen uit armoede, het helpt mensen die een beroep doen op het OCMW, het integreert mensen in de Boomse samenleving. Boom kan meer investeren in een ruim sociaal beleid, maar heeft ook nood aan solidariteit van omliggende gemeenten en Vlaanderen.

Na een sterke afbouw van het aantal sociale woningen, zien we sinds 2016 terug een stijging. Het is noodzakelijk dat Boom sterk inzet op een sociaal woonbeleid om aan de woonnood te voldoen. Het hoog aantal gezinnen die meer dan 30% van hun inkomen aan huur besteden is een mogelijk teken aan de wand.

ⁱ Zie ook Decenniumdoelen, 10 jaar armoedebaarometers, een decennium armoedig beleid.